

8. Карбау Р. Міжнародна економіка: навч. посіб. / Р. Карбау. – 7-ме вид. – Суми: Козацький Вас, 2004. – 651 с.
9. Кривенко М. Стратегія формування конкурентних переваг підприємства / М. Кривенко // Вісник Київ. нац. ун-ту імені Тараса Шевченка : Економіка. – К., 2008. – № 99-100. – С. 44-48.
10. Малашук Д. В. Конкурентоспроможність машинобудівного комплексу України в умовах глобалізації світових ринків: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.05.01 «Світове господарство і міжнародні економічні відносини» / Д. В. Малашук; Укр. акад. зовніш. торгівлі. – К., 2005. – 24 с.
11. Офіційний сайт державного комітету статистики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: ukrstat.gov.ua. – Назва з екрана.
12. Пріоритети інвестиційної політики у контексті модернізації економіки України / [Павлюк А. П., Покришка Д. С., Белінська Я. В. та ін.]. – К.: НІСД, 2013. – 48 с.
13. Промислова політика: порівняльно-правове дослідження відповідності законодавства України і Acquis communautaire Європейського Союзу [Електронний ресурс] / 357. Державний департамент з питань адаптації законодавства Мініюсту України. – Київ, 2009. – Режим доступу: www.minjust.gov.ua/file/23505.docx
14. Стойко І. Вплив культури на розвиток корпорацій (на прикладі корпорацій США, Японії, країн Західної Європи) / І. Стойко, В. Гецько // Соціально-економічні проблеми і держава. 2010. – №1(3). – С. 109-118.
15. Сухоруков А. І. Інституційні засади розвитку інвестиційної діяльності у промисловості України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://rada.sfs.gov.ua/analitichnimateriali/statti/153444.html>. – Назва з екрана.
16. Формування моделі економічного розвитку України у післякризовому світі: аналіт. доп. / Я. А. Жаліло, Д. С. Покришка, Я. В. Белінська [та ін.]. – К.: НІСД, 2014. – 116 с. – (Сер. «Економіка», вип. 14).
17. Харчук Т. В. Підходи до визначення конкурентних переваг підприємства / Т. В. Харчук // Економіка и управление. – 2011. – № 6. – С. 68-71.
18. Шевченко Л. С. Конкурентное управление : Учеб. пособие. – Харьков: Эспада, 2004. – 520 с.

УДК: 334.72(477):339.56(4)

А.В. Степенко
здобувач магістратури,
Університет економіки та права «КРОК»
Науковий керівник: В.В. Рокоча, д.е.н., професор,
Університет економіки та права «КРОК»

Європерспективи для українського середнього бізнесу

Стаття присвячена аналізу основних тенденцій функціонування та розвитку вітчизняного середнього бізнесу за сучасних умов. Визначено основні проблеми становлення та функціонування підприємництва в країні. Розглянуто сучасні проблеми та перспективи його розвитку з урахуванням вимог глобалізації та євроінтеграції.

Ключові слова: конкурентоспроможність, підприємство, бізнес, євроінтеграція.

А.В. Степенко
соискатель магистратуры,
Университет экономики и права «КРОК»
Научный руководитель: В.В. Рокоча, д.э.н., профессор,
Университет экономики и права «КРОК»

Европерспективы для украинского среднего бизнеса

Статья посвящена анализу основных тенденций функционирования и развития отечественного среднего бизнеса в современных условиях. Определены основные проблемы становления и функционирования предпринимательства в стране. Рассмотрены современные проблемы и перспективы его развития с учетом требований глобализации и евроинтеграции.

Ключевые слова: конкурентоспособность, предприятие, бизнес, евроинтеграция.

A.V. Stepenko
Master Degreestudent
“KROK”University
Scientific Supervisor: V.V. Rokocha,
Doctor of Economics, Professor
“KROK”University

European perspectives for the Ukrainian middlebusiness

The article is devoted to the analysis of the main tendencies of functioning and development of the domestic middle-sized business in modern conditions. The basic problems of establishment and functioning of entrepreneurship in the country are determined. The present problems and perspectives of its development are considered taking into account the requirements of globalization and European integration.

Formation and development of medium-sized businesses in Ukraine is still one of the timely and in demand for disclosure. Medium-sized businesses are the foundation and foundation of each market economy. In the current conditions of periodic financial crises, unstable socio-economic and political situation in Ukraine, the development and support of medium-sized enterprises is important for the stabilization of the national economy. Entrepreneurship is a source of sustainable economic growth, the stability of society and the provision of employment in the country, which directly affects the increase of the level and quality of life of the population. Stabilization and growth of the economy are impossible without business development, which requires the development and application of effective mechanisms of entrepreneurship in the country. The economic role of medium-sized businesses in Ukraine is very important (a large share of GDP is formed by the work of middle-sized businesses, a large percentage of hired employees among enterprises is middle-sized business Ukraine, the middle business forms a competitive environment, etc.). At the same time, the medium-sized business sector forms a stable core of the population, which plays an important, economically stable, role. That is why one of the important tasks of all public administration bodies in the field of economics should be the creation of favorable conditions for the activities of the entities of the medium-sized business sector without obstacles and promoting its development and ensuring a high level of competitiveness.

Keywords: competitiveness, enterprise, business, eurointegration.

Постановка проблеми

Формування та розвиток середнього бізнесу в Україні і досі є однією із своєчасних і затребуваних для розкриття наукових розвідок. Підприємства середнього бізнесу – це підґрунтя та фундамент кожного ринкового господарства. У сучасних умовах періодичних фінансових криз, нестабільної соціально-економічної та політичної ситуації в Україні важливе значення для стабілізації національної економіки, розв'язання основних соціальних питань має розвиток та підтримка середніх підприємств. Підприємництво є джерелом стійкого економічного зростання, стабільності суспільства та забезпечення зайнятості в країні, що безпосередньо впливає на підвищення рівня та якості життя населення. Стабілізація та зростання економіки неможливі без розвитку бізнесу, що потребує розробки та застосування ефективних механізмів підприємництва в країні.

Аналіз останніх досліджень та публікацій

У сучасному науковому світі проблема розвитку підприємств середнього бізнесу, структурних зрушень в організації виробництва активно обговорюється видатними західними економістами. Економічним аспектам розвитку середнього бізнесу в Україні присвячено праці З. Варналій [1], В. Андреева [2], Ю. Головні [3], Л. Рібун [4], В. Кавецького [9], О. Біловодської [10] та інших вчених.

Не вирішені раніше частини загальної проблеми

Актуальним залишається вирішення питань аналізу діяльності та тенденцій розвитку суб'єктів середнього підприємництва в Україні.

Формулювання цілей статті

Метою даного дослідження є визначення перспективних напрямів розвитку вітчизняного підприємництва середнього бізнесу за сучасних умов господарювання.

Виклад основного матеріалу

Економічна роль середнього бізнесу в Україні є дуже важливою (велика частка у ВВП формується завдяки роботі середнього бізнесу, великий відсоток найманих працівників серед підприємств займає середній бізнес в Україні, середній бізнес формує конкурентне середовище тощо). Одночасно сектор середнього бізнесу утворює стабільне ядро прошарку населення, який відіграє важливу економічно стабілізуючу роль. Саме тому одним з важливих завдань усіх органів державного управління з питань економіки повинно бути створення сприятливих умов для діяльності суб'єктів секторасереднього бізнесу без перешкод та сприяння його розвитку, забезпечення високого рівня конкурентоспроможності [1]. В період фінансово-економічної кризи в Україні знизилася діяльність підприємств, чимало з них були вимушені вийти з ринку. Впродовж цього періоду відбулося погіршення багатьох показників розвитку бізнесу. Слід зазначити, що погіршилися показники концентрації середнього бізнесу в провідних регіонах України.

Створення та розвиток підприємств середнього бізнесу має певні переваги. Такі підприємства:

- насичують національний ринок тими товарами і послугами, що їх потребують споживачі, стимулюють споживання та зростання обсягів виробництва;
- сприяють стабільності зростання економіки, усіх сфер та видів діяльності;
- забезпечують трансфер інновацій, новітніх технологій;
- забезпечують появу досить великої кількості нових робочих місць, зменшують реальне безробіття;

- сприяють задоволенню зростаючих потреб і вирішенню проблем саме великих компаній;
- працівники саме цього виду підприємств мають змогу розкрити і втілити власний креативний потенціал, що знаходить своє відображення у створенні нових товарів і послуг. Ця особливість реалізує соціальну функцію середнього бізнесу;
- створюють середовище навчання, розвитку, певною мірою старту, випробування молодих працівників. Такі підприємства залучають працівників, яких відносять до соціально вразливих верств суспільства; місце їх поширення – усі області, регіони країни. Вони є необхідним інструментом оптимізації організаційної структури економіки регіонів; сприяють зростанню обсягів грошових надходжень до бюджету.

У країнах Європейського Союзу економіка базується на підприємствах середнього бізнесу, адже саме середній бізнес надає роботу більш ніж 70% населення. У країнах Європи малий та середній бізнес вже давно сприймають не як спосіб допоміжного заробітку, а як складову економічного ринкового середовища, надаючи їм певні переваги і створюючи сприятливе середовище для діяльності та розвитку.

У більшості країн із розвинутою ринковою економікою визначення національної політики розвитку середнього бізнесу має бути ініціативою державних органів влади, а конкретні заходи реалізуються на рівні регіонів. Очевидно, що політика державних і регіональних органів влади повинна бути скоординованою і збалансованою, щоб не знижувати конкурентоспроможності підприємств.

На думку фахівців з питань регулювання економіки, стабільність ринкової системи забезпечується, коли 20-30% громадян держави мають власну справу. У розвинених країнах середній бізнес становить основу середнього класу – впливової громадської верстви, що об'єднує 60-80% населення [2].

Важливість розвитку середнього бізнесу в Україні та його адаптації до розвитку країн ЄС посилюється геоекономічним статусом України, який визначається як країна – сусід ЄС. Україна має можливість залучатися до процесів міжнародного або міжрегіонального співробітництва. Тому виникає низка питань щодо співпраці, соціокультурної та економічної інтеграції. У сфері державного та регіонального управління, бізнес-менеджменту цікавим є питання вивчення та адаптації позитивного досвіду регулювання і підтримки бізнес-середовища, ринкових відносин, поширення стандартів інформаційної економіки, просування технологій кластеризації та ін.

З підписанням у 2009 році Спільної декларації про започаткування співробітництва між Урядом України та Європейською Комісією щодо політики у сфері підприємництва було формалізовано діалог між сторонами у зазначеній сфері. Було порушене питання щодо можливості впровадження в Україні принципів, викладених у Повідомленні Європейської Комісії для Європейського парламенту, Ради ЄС, Європейського комітету з економічних та соціальних питань та Комітету регіонів від 19.06.2008 року під назвою «Акт з питань середнього бізнесу» (АСБ) для Європи [10].

В ЄС до малих і середніх підприємств (МСП) відносять компанії, що налічують 250 або менше працівників. Вони мають важливе значення для розвитку економіки та вирішення соціальних проблем, проте їхня діяльність нерідко стримується наявністю бюрократичних бар'єрів та іншими перешкодами. Тому середні підприємства потребують державної допомоги з метою посилення їх економічного потенціалу та створення нових робочих місць. З метою досягнення

цієї мети Європейська Комісія опублікувала «Акт з питань середнього бізнесу» для Європи (MediumBusinessActforEurope, MBA), який передбачає здійснення Комісією та країнами – членами ЄС заходів на забезпечення такої підтримки.

Комісія пропонує посилити партнерство між ЄС та країнами-членами, яке передбачає визнання центральній ролі середніх підприємств в економіці. Передбачається спростити, вдосконалити та диверсифікувати інструменти з підтримки середніх підприємств.

Прийняття «Акту з питань середнього бізнесу» спрямоване на визнання відповідного статусу підприємств у суспільстві, а також на створення середовища, в якому започаткування власної справи стає привабливим. Це стосується таких категорій, як ремісники, мікропідприємства, сімейний бізнес та середні підприємства, діяльність яких значною мірою спрямована на вирішення соціальних питань [11, с. 26].

В останні роки в межах Європейського Союзу здійснюється системна політика підтримки середнього підприємництва, орієнтована на тріаду функціонування підприємництва «людина – фірма – суспільство», яка своєю чергою направлена на досягнення мети збалансування інтересів держави і бізнесу.

Важливими цілями підтримки та регулювання середнього бізнесу в Європейському союзі є:

- зміцнення внутрішнього ринку;
- інтернаціоналізація підприємницької діяльності;
- ліквідація адміністративних бар'єрів;
- формування єдиного економічного простору в Європейському Союзі шляхом уніфікації законодавчої бази;
- інтенсифікація взаємодії країн – членів ЄС щодо формування економічного і валютного союзів в межах Європейського Союзу.

Політика ЄС у сфері стимулювання середнього підприємництва здійснюється у двох площинах: через діяльність країн та через програми, що реалізуються під егідою ЄС. Підтримка фінансується зі Структурних фондів Союзу (наприклад, Фонду регіонального розвитку, Соціального фонду тощо).

Для покращення регулювання та задля прискорення розвитку середніх підприємств в Європейському Союзі була створена система наднаціональних та національних органів влади й організацій з чітким та дієвим механізмом їх взаємодії. Вона враховує як інтереси ЄС, так і інтереси окремих країн-членів, включаючи думки різноманітних підприємницьких організацій, національних галузевих і регіональних структур, асоціацій малого бізнесу і торгово-промислових палат.

Яскравим прикладом є державна підтримка малих і середніх підприємств у Франції. Відповідна програма здійснюється за допомогою Міністерства економіки промисловості та зайнятості, яке своєю чергою взаємодіє з Радою соціально-економічного розвитку та Банком розвитку малих і середніх підприємств. До складу Міністерства входить Директорат з питань конкуренції та розвитку малих і середніх підприємств, що має широку мережу відділень, які діють по всій країні [3].

Досвід багатьох країн ЄС свідчить про те, що функціонування середнього підприємництва загалом базується на двох формах державної підтримки [4]:

- розробка довгострокових програм для середнього бізнесу як основи законодавчої бази;
- залучення середнього бізнесу до вирішення вагомих проблем, таких як поліпшення адміністративної та нормативної бази, фінансових умов, податкових умов, включаючи надання інформаційних послуг.

У період фінансово-економічної кризи в Україні значно погіршилася діяльність середніх підприємств. Чітко прослідковуються тенденції зниження багатьох показників розвитку бізнесу та діяльності бізнесу в цілому.

Відповідно до сучасного стану розвитку секторасереднього підприємництва можна виділити такі основні проблеми та причини гальмування його розвитку на території України:

– суперечливість законодавчої бази та неузгодженість нормативно-правових актів, які регулюють підприємницьку діяльність;

– непрозорість та забюрократизованість регуляторно-дозвільної системи підприємницької діяльності, наявність адміністративних бар'єрів для здійснення підприємницької діяльності;

– нестабільний характер податкової системи, що тягне за собою створення значних перешкод для розвитку легального підприємництва;

– нестабільність та непрозорість системи ведення бізнесу щодо державних закупівель та укладання державних контрактів, незважаючи на наявність системи ProZorro;

та інші.

Варто відзначити, що в даній проблематиці є не тільки негативна сторона, а існують і позитивні зрушення. Зокрема, Всеукраїнський електронний Агрегатор відкрив нові можливості для розвитку середнього підприємництва в Україні, уже сьогодні ньому розміщені тисячі українських підприємств і структур, сотні тисяч товарів і послуг. Призначенням Всеукраїнського електронного Агрегатора є сприяння розвитку вітчизняного малого та середнього підприємництва шляхом збільшення продажів споживчих товарів і послуг як всередині країни, так і за її межами.

Починаючи із 2014 року, уряд розпочав реалізацію масштабної програми горизонтальних і структурних реформ. Незважаючи на це, політичне середовище розвитку середнього бізнесу в Україні все ще залишається слабким.

З цією метою розроблено Стратегію розвитку малого і середнього підприємництва в Україні на період до 2020 року (далі – Стратегія). Водночас передбачається, що на рівні регіонів будуть створені регіональні програми розвитку МСП із застосуванням кластерно-орієнтованого підходу, що дасть можливість врахувати регіональні особливості та пріоритети розвитку.

Стратегія спрямована на розв'язання проблем, що стримують розвиток сектора МСП, а також створення умов найбільш повного розкриття його потенціалу.

Сучасний стан розвитку малого і середнього підприємництва потребує оновлення стратегічних підходів до реалізації державної політики і має ґрунтуватись на принципах Акта про малий бізнес для Європи:

1. Створювати умови для розвитку і процвітання малого і середнього підприємництва.

2. Забезпечувати можливість другого шансу для чесних підприємців, що опинилися в стані банкрутства.

3. Розробляти регулювання за принципом «спочатку думай про мале».

4. Зорієнтувати органи державної влади на потреби МСП.

5. Адаптувати умови доступу МСП до публічних закупівель та можливостей отримання державної підтримки.

6. Полегшувати доступ МСП до фінансування та підтримувати створення правових та бізнес систем своєчасних розрахунків у комерційній сфері.

7. Допомогати МСП скористатися можливостями доступу до європейського ринку.

8. Підтримувати розвиток навичок та здатності МСП до інновацій.
9. Підтримувати МСП у перетворенні екологічних викликів в економічні можливості.
10. Заохочувати та підтримувати доступ МСП до зростання на зовнішніх ринках.

Сектор МСП відіграє значну роль на українському ринку праці. Загалом в МСП зайнято 6,9 млн осіб (в тому числі у ФОП 2,5 млн осіб), що становить 78,2% від загальної чисельності зайнятих на суб'єктах підприємництва, або 40% від зайнятого населення працездатного віку. Водночас МСП сформовано 60,9% обсягу реалізованої продукції (товарів, послуг), в тому числі суб'єктами середнього підприємництва 1 735,9 млрд грн. (38,9% від загального обсягу), малого (в тому числі мікропідприємництва) – 981,3 млрд грн. (22% відповідно).

Проаналізуємо та порівняємо зміну показників середнього бізнесу в Україні за останні шість років (рис. 1).

Як показує аналіз, кількість зайнятих не змінюється при одночасному збільшенні кількості підприємств, що пояснюється високими податковими ставками, а також відсутністю пільгових умов при збільшенні кількості зайнятих. У результаті такої ситуації підприємці не реєструють офіційно усіх працівників, щоб уникнути додаткових виплат. Обсяг ВВП має негативну динаміку, оскільки підприємці не мають достатньої зацікавленості у збільшенні його кількості. Високі податкові ставки змушують підприємців приховувати свої доходи, а деякі з них взагалі працюють у тіні.

Тенденція до зростання частки середнього бізнесу в структурі підприємницького сектора України протягом останніх років має важливе значення для національного господарства, оскільки середнє підприємництво є базовою ланкою ринкової економіки, що при вмілому використанні може стати дієвим інструментом перебудови та розвитку економіки в цілому (рис. 2).

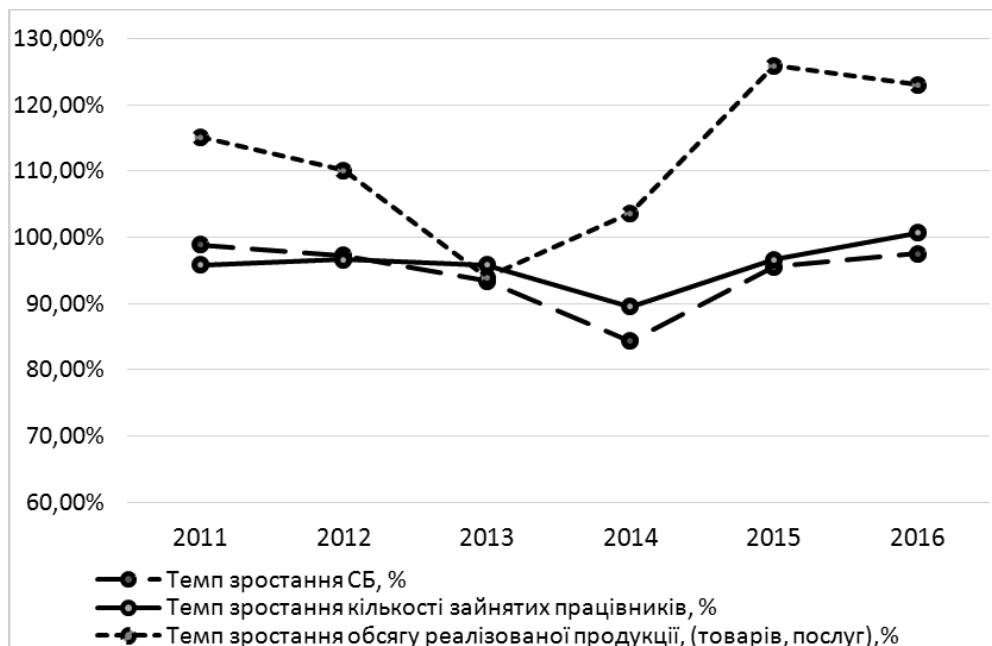

Рис. 1. Динаміка зміни показників середнього бізнесу (СБ) в Україні за 2011–2016 рр.
Джерело: складено автором на основі [5].

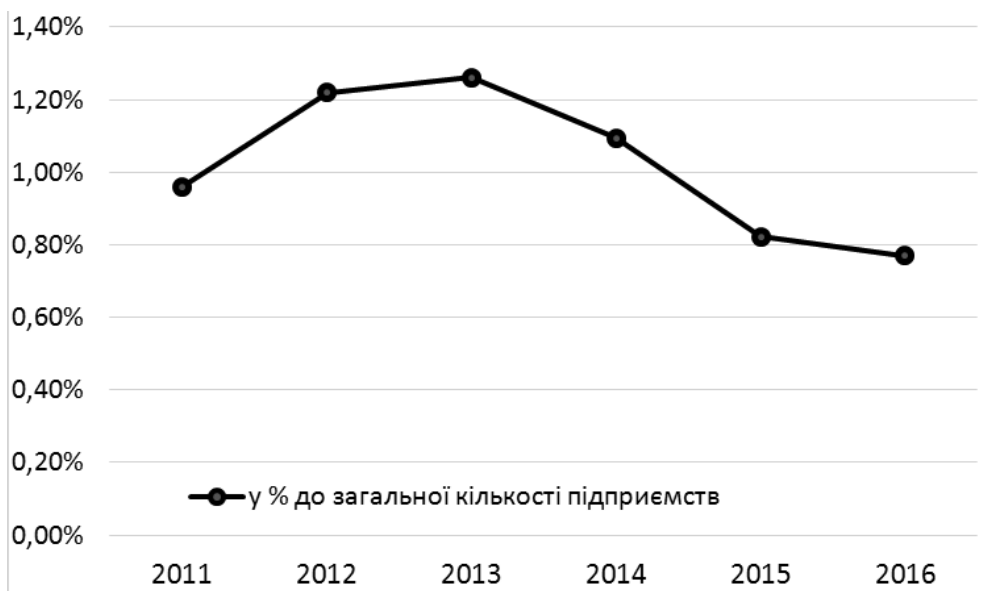

Рис. 2. Частки середнього бізнесу в структурі підприємницького сектора України за 2011–2016 рр.

Джерело: складено автором на основі [5].

Проте з початком нестабільної економічної ситуації у країні у 2014 р. частка середніх підприємств в структурі підприємницького сектора України почала знижуватися. Політично-військовий конфлікт, спроби втілення податкової реформи, нестабільність національної валюти, імміграція працездатного населення мали вкрай негативний вплив на темпи розвитку середнього підприємництва.

Розглянемо кількості українських підприємств середнього бізнесу у розрізі регіонів за 2016 р. (рис. 3).

Рис. 3. Розподіл регіонів за кількістю середніх підприємств в Україні за 2016 р.

Джерело: складено автором на основі [5].

Відповідно до наведених даних найкращими регіонами за кількістю підприємств середнього бізнесу в Україні за 2016 р. є Волинська, Житомирська, Луганська, Полтавська, Рівненська, Сумська та Чернігівська області.

Найменші кількісні показники середніх підприємств демонструють Запорізька, Івано-Франківська, Миколаївська та Одеська області.

Важливим завданням державної політики в напрямі стимулювання розвитку бізнесу в Україні має стати спрощення процедур започаткування та поліпшення умов ведення бізнесу, формування сприятливих та відносно прогнозованих умов для успішного розвитку національного підприємництва в перспективі.

Світовий банк опублікував цікаве дослідження «Doing Business-2017» та рейтинг щодо створених у країнах світу умов для ведення бізнесу. Цей рейтинг охоплює 190 країн та був складений шляхом довготривалого аналізу умов для ведення бізнесу в даних країнах протягом II півріччя 2015 – I півріччя 2016 років. Враховуючи деякі зміни методики дослідження в останньому році, наша країна за рік покращила свою позицію в даному рейтингу легкості ведення бізнесу лише на 1 позицію, піднявшись із 81 місця на 80-е. Позитивні зрушення відзначено експертами лише у 2 з 10 основних компонентів дослідження, а саме:

- * «Захист прав міноритарних інвесторів»
- * «Забезпечення виконання контрактів».

Всі інші зміни відбулися за рахунок зміни методології дослідження та динаміки інших країн [6].

Україна втрачає позиції у глобальному рейтингу країн світу за показником економічної конкурентоспроможності.

За даними, опублікованими Всесвітнім економічним форумом, за Індексом глобальної конкурентоспроможності 2016–2017, Україна посіла 85-е місце серед 138 країн світу, втративши за рік шість позицій (у попередньому році Україна в даному рейтингу займала 79-у позицію).

Негативними факторами ведення бізнесу згідно з дослідженнями глобальної конкурентоспроможності у нашій країні визначено (упорядку зменшення):

- корупцію,
- політичну нестабільність,
- інфляцію,
- неефективну державну бюрократію,
- ускладнений доступ до фінансів,
- часту зміну урядів,
- високі податкові ставки,
- складність податкового законодавства,
- регулювання валютного ринку,
- невідповідну якість інфраструктури,
- обмежувальне регулювання ринку праці,
- недостатню здатність до інновацій,
- злочинність та крадіжки,
- погану етику робочої сили,
- низьку якість охорони здоров'я,
- недостатню освіченість працівників [7].

Незважаючи на складність фінансово-економічної ситуації в країні, опитування керівників українських підприємств, проведене Національним банком України в IV кварталі 2016 року, показало, що вітчизняний бізнес позитивно оцінює перспективи економічного зростання на наступний рік, очікуючи підвищення економічної активності вітчизняного підприємницького сектора. Основними

негативними чинниками розвитку підприємств за результатами опитування є нестабільна політична ситуація в країні та занадто високі ціни на енергоносії [8].

Посилення кризових явищ векономії України може призвести до подальшого погіршення розвитку бізнесу та його перспектив у цілому. Непередбачуваність та недосконалість нормативно-правової бази, складність вітчизняної системи оподаткування, нерегульованість соціально-трудових відносин суттєво ускладнюють адаптацію бізнесу до сучасних соціально-економічних умов господарювання. Важливим завданням держави має стати створення сприятливих умов для функціонування та розвитку підприємництва в країні без бюрократичних бар'єрів з адекватною податково-правовою базою. Основним напрямом поступового відновлення та розвитку національної економіки має стати стимулювання та формування інфраструктури підтримки малого та середнього бізнесу, який є основоположним більшої розвинутих країн світу.

Розвиткові середнього бізнесу сприятиме також поширення практики державно-приватного партнерства. Ці проекти будуть найбільш вигідними для таких сфер, як тепло- і водопостачання, енергетика та інфраструктурні проекти, охорона здоров'я, а також об'єкти культурної спадщини. Держава отримає переваги у вигляді нових робочих місць, більш ефективного управління більш кваліфікованими менеджерами, відтак вивільнення зекономлених фінансових ресурсів. Бізнес, своєю чергою, отримує доступ до нової сфери діяльності, можливість заробити і при цьому можливість участі у міжнародних програмах фінансування.

Важливим напрямом підтримки має стати стимулювання розвитку інноваційного підприємництва в країні. За сучасних умов інноваційний шлях розвитку для підприємства є найбільш перспективним. Широко визнається, що інновації є центральним фактором зростання виробництва та продуктивності праці. Завдяки прогресу в технологіях та збільшенню інформаційних потоків знання розглядаються як основна рушійна сила економічного зростання. Саме новітні та інноваційні рішення направляють українські підприємства на позитивні зміни у процесах господарювання та являють собою основу досягнення позитивного результату [9].

Висновки

Глобалізаційні перетворення та світові інтеграційні процеси змінюють акценти в конкурентній боротьбі, трансформуючи умови та інструменти зростання та розвитку. Більшість вітчизняних підприємств не готові вести активну конкурентну боротьбу на висококонкурентних світових ринках і не здатні сформувати конкурентоспроможний потенціал свого розвитку з урахуванням жорстких вимог сучасних глобальних перетворень.

Аналіз показав, що в розвитку середнього бізнесу в Україні існують певні проблеми, які потрібно вирішувати, переймаючи досвід розвинених країн Європи, які на сьогоднішній день успішно розвивають діяльність своїх підприємств.

Література

1. Варналій З.С. Конкуренція і підприємництво: монографія / З.С. Варналій. – Київ: Знання України, 2015. – 463 с.

2. Андреев В. Система поддержки малого и среднего бизнеса в ЕС / В. Андреев // Малый бизнес в России и за рубежом [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.smallbiznes.net/Business.php>

3. Головня Ю.І. Практика державної підтримки малого та середнього підприємництва в країнах ЄС / Ю.І. Головня // Проблеми та перспективи розвитку підприємництва в Україні [Електронний ресурс] : матеріали ІХ Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 23–24 трав. 2017 р.) / відп. ред. А.А. Мазаракі. – Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2017. – С. 76-79.

4. Рібун ЛВ. Зарубіжний досвід розвитку малого бізнесу / Л.В. Рібун, Г.А. Лех, І.М. Васькович // Науковий вісник НЛТУ України. – 2016. – Вип. 26.2. – С. 230-235.
5. Дані Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу <https://ukrstat.org/uk/operativ>
6. Doing business-2017. Україна в рейтингу світового банку легкості ведення бізнесу. Економічний дискусійний клуб [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://edclub.com.ua/analitika/doing-business-2017-ukrayina-v-reytingu-svitovogobanku-legkosti-vedennya-biznesu>.
7. Позиція України в рейтингу країн світу за індексом глобальної конкурентоспроможності 2016–2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://edclub.com.ua/analitika/rozuciya-ukrayiny-v-reytingu-krayin-svitu-za-indeksom-globalnoyikonkurentospromozhnosti-1>.
8. Ділові очікування підприємств України. IV квартал 2016 року. НБУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=37944604>.
9. Кавецький В. В. Економічне обґрунтування інноваційних рішень : навчальний посібник / В. В. Кавецький, І. В. Причеп, Л. О. Нікіфорова – Вінниця : ВНТУ, 2015. – 136 с.
10. Біловодська О.А. Теоретичні засади формування та реалізації державної інноваційної політики й її узгодження з інноваційною політикою підприємства // Проблеми науки.– 2016.– №1. – С. 25-29.
11. Проблеми та перспективи розвитку підприємництва в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pidruchniki.com/1652020552798/ekonomika/problemi_perspektivi_rozvitku_pidpriyemnitstva_ukrayini